List 9. **NOVICE** Tečaj XXVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 26. februarja 1868.

Gospodarske stvari.

Gospodarstvo prvi steber vsacega napredka.

Ako želiš napredek Evrope videti, pogledi na njena dela, in čudil se bodeš modrosti duhá človeškega. O čemur se nekdaj ljudém še sanjalo ni, to stvarja zdaj roka človeška; kar se je nekdaj copernija imenovala, kažejo ti dandanes bukve, da ni drugo kakor samo delovanje natornih močí.

Misliš li, da je Evropa že na vrhuncu sè svojimi modrimi iznajdbami, to je, da nima daljega napredka več? Motiš se! Dokler je svéta in véka kaj, bode tudi napredka! Duh človeški, ohrabren, bode sè svojimi deli zmirom dalje in dalje segal; on ne pozná nikakoršnih zaprék; on ne pozná niti ovir časa niti prostora.

Ko se nekteri kot živina trudijo, delajo in napredujejo, mislijo si drugi, ki držé križema roke: „zakaj se toliko brigaš in trudiš, saj ne bodeš vekomaj živel?“ Al verujte mi, da taka nemarnost ne veljá več dandanes, — kdor tako govorí, sluga je in sužnik tujega napredka in njegovih izdelkov.

Znana je resnica, da napredek je večen, in da vsak, naj si bodi posamesen človek ali narod, le nazaduje (nazaj gré), kdor ne napreduje.

Napredek je bujna, silna roka. Prav tako, kakor dereča reka vse, kar jej je na poti, v svoj vrtinec potegne, da se ž njim poigrá in potem potopí, prav tako dela napredek z vsem, kar se mu zoperstavlja.

Kakor pa začnemo z abcednico, kadar se brati učimo, tako se vsak napredek začne z gospodarstvom. Gospodarstvo je prvi temelj vsacega napredka in blagostanja.

Gospodarstvo je neobhodna potreba — conditio sine qua non — našega življenja, in nenasiteni želodec — ta zopernik naših žuljev in trudov — priganja nas skor celi dan, da gospodarimo. Treba je tedaj se ukvarjati z gospodarstvom iz dveh glavnih vzrokov: prvič, da živimo, drugič, da si zagotovimo blagostanje (premožnost), a s tem tudi neko neodvisnost v življenji svojem.

Da se divji narod z gospodarstvom ne briga več kakor toliko, kolikor mu želodec zapoveduje, ni čudo, ker tak narod nima nikakoršnih potreb — fraka in cilindra (škricev in visoke štule) ne poznava, o plesih in koncertih nič ne vé — čemu mu tedaj novcev (denarjev)? Denar ima le tedaj vrednost, ako služi kot sredstvo za kak namen. Al drugače je pri nas! Mi čedalje imamo več potreb, pravih ali nepravih, kterim drugače zadostiti ne moremo nego s trudom in delom svojih rok — kajti čudesa so prestala in mana ne pada nam več z nebes.

Gospodarstvo pa ima mnogo znamenitih nasledkov v narodnem življenji.

Dobro gospodarstvo požlahnuje šege in navade, izkorenjuje krive domišlije in predsodke in priznava ga za gospodarja natore (prirode), tega čuda Božjega.

Narodno gospodarstvo je nadalje temelj (podloga) vsaki obrtniji in trgovini. V državah, kjer se dobro gospodari, raste tudi razmerno ljudstvo, a kjer je delavnih rok, cvetè obrtnija, s tem raste in se množí blagostanje. Od kod lan, kakor od marljivega gospodarja? odkod volna, ako ne od ovce, a ovca spet od gospodarja?

Národno slovstvo, narodna inteligencija (duševna omika) tudi je nadalje nasledek materijalnega blagostanja. Siromak si ne more kupiti drazih bukev, in kako more svojega sinka v šolo poslati, da bi za-nj na leto plačal 200 gold., ako še toliko ne zmore, da bi preživil sebe in svojo družino? Pri siromašnem narodu ne more ni govora biti o cvetočem slovstvu, o cvetočem časnikarstvu — teh najmočnejših podlagah današnjega napredka.

Al tudi v državno-političnem življenji kažejo se razni nasledki národnega blagostanja. Kako more narod zahtevati, da ima v politiki kaj veljave, ako je sluga tujih novčarjev (bogatašev)? Ali more tak narod imeti politično neodvisnih ljudí, — svojih voditeljev — ako je na milost in nemilost predan rokam brezvestnih novčarjev? More li narod imeti političkih karaktêrov (značajev), ako ga v hiši lakota in golota tare? Časi Aristida so prestali, a nikdar se ne vrnejo več! Pri siromašnem narodu je vsako opozicijo (nasprotovanje) najlože z denarjem zadušiti, — vse, kar je siromašno, je podkupljivo! „S trebuhom za kruhom“. Prav živi dokaz tega so uradniki, ki brez premoženja so prisiljeni služiti; oni morajo mnogokrat sè solznim očesom in pobitim srcem biti orodje vsaki vladi, če tudi danes tako, jutri drugače zapoveduje. Petelini so na strehi, ki jih suče vsak veter.

Kakor s posameznimi ljudmi, tako je sè celimi državami. Glejte majhno Dansko, Belgijo, Holandijo itd., s čem drugim imponirajo te državice nego sè svojim bogastvom, svojo omiko?

Po vsem je tedaj jasno kot beli dan, da le ta veljá, kdor ima kaj premoženja; k premoženju pa danes pelje le poduk, ker iz poduka sledí omika, iz omike pa umno gospodarstvo. Po „Nov. Pozor-u.“

Gospodarske skušnje.

Dobra ledenica.

Šupa iz dilj narejena je ta ledenica, ktera na prostem stojí, tedaj tudi na solncu. V to šupo so naložili

ledú, in čez leto in dan le 6 do 7 palcev od stén ni bilo ledú (ker se je za toliko stajal), v vsem drugem prostoru (27 kubičnih sežnjev ali kubik-klafter) se je popolnoma ohranil led.

Marsikterega gospodarja, čegar okoliščine so take, da bi si rad napravil ledenico, bode mikalo izvedeti, kako je narejena.

Nate jo!

Priprosta šupa ima krog in krog štiri lesene stene, ktere po pol čevlja saksebi stojé in led obdajajo. Notranji prostor med prvo in drugo steno se nasuje sè pepelom, — prostor med drugo in tretjo steno ostane prazen, — prostor med tretjo in četrto steno pa se nasuje sè žaganjem. Streha ledenice ima ravno tako štiri stene in prostor med njimi — razun srednje — je ravno tako napolnjen; čez ledenico je navadna lesena streha.

Ta šupa stojí samo 2 čevlja globoko v zemlji, tla so z opekami (ceglom) pokrita (flaštrana), in imajo padec, na čegar koncu cev (ror), ki ne prepušča zraka, drží v sod, ki je z vodo napolnjen in v kterega voda na železni mreži ležečega ledú kaplja, — ta naprava pa je za to, da vnanji zrak ne more v notranji ledenični prostor.

Taka preprosta ledenica z dvema prednjima kletima (prednjima keldroma) se dá napraviti za kakih 250 gold.

Sadjereja kmetova sreča, — pravda njegova nesreča.

(Konec.)

Zdaj pa še ob kratkem odgovorim na drugo vprašanje, ktero temu sestavku na čelu stojí: od kod namreč to, da se naši kmetje tako radi pravdajo, kam jih pravda mnogokrat pripelje, in kako se takim večidel godí, ki rajši tako imenovanim zgrabljivim volkovom — zakotnim pisačem — v kremplje zahajajo, kakor da bi pravih pravnikov iskali? Lahek je na to vprašanje odgovor.

Ni je skoraj pogodbe, ktera se brez vina ne bi opravila in pri kteri ne bi mešetar več veljal, kakor pameten in umen prevdarek. Naj ima kdo kaj kupiti ali prodati, ne storí se brez mešetarjev nič, ki si v tacih priložnostih trebuhe pasejo in kakor pijavke držijo ubozih kmetov. Naj ima kdo pisma delati kakoršna koli, zasledí ga gotovo kak zakoten pisač, da ga prekane, a tako na pot pravdarstva zapelje. Al tega so si večidel kmetje sami krivi; kaj pa iz vsega tega pride, naj ta-le zgodba kaže.

Jernačev Jernej je bil premožen kmet in skrben gospodar svoji kmetii. Imel je omožiti hčer, ktera je imela lepo doto. Nekega dne pride snubač, brhek mladeneč, kterega pa Jernej poprej nikoli ni videl, pa tudi nič slišal od njega. — Dopada si mu na prvi pogled, zakaj? — zato, ker je pridno za vino dajal in se s svojim bogastvom bahal. Kar pa še sam sè svojim jezikom ne opravi, to mu njegov prijatel pomaga. Hvali in priporoča ga na vsa usta, in glejte Jernej se vdá. V kratkem je dan poroke odločen, samo to se še poprašujejo, kdo da bode ženitvansko pismo delal, ker ga v vsej soseski nimajo človeka, ki bi se na take rečí umel. Ni tedaj druzega storiti, kakor peljati se v mesto. Ženinov prijatel, mešetar, jim obljubi, jih k poštenemu in učenemu gospodu peljati, ki jim bo vsa pisma za majhen denar izdelal. Peljejo se res v mesto, pa kam je njih prva pot? — po navadi v lituš (krčmo). Kajti piti se mora, predno se kaj zgodí, če ne, ni sreče, in možgani se morajo okisati, predno je mogoče kaj misliti. Kmalu je tudi „učeni gospod“ pri njih, ki zná vsaktera pisma izdelovati, in njemu na čast gré zdaj bokal za bokalom na mizo toliko časa, da ubogi Jernej ne vé, kje da sedí in kako se mu godí. To videvši, pomiga mešetar, in ko bi trenil, se ženitno pismo naredí, če tudi Jernej ni vedel, kaj, koliko in komú obljubi. Ženin ob dlani ploska, da je norca vjel, ki bo njegove dolgove poplačal, in mešetar se s pisarjem smeja, ker vesta, da jima par tolarčkov vrh polnega želodca ne odide.

Dan poroke preteče, in zdaj ubogi Jernej še le vidi, komu je v roke prišel. Zétu je moral hčerino doto odšteti, ker so mu posodniki že z ječo žugali; ker pa sam ni imel toliko denarja, moral se je zadolžiti, zakaj vjet je bil in spolniti je moral, kar je v svoji pijanosti neumno obljubil. Kakor da bi ga bila sreča preklela, zapustila ga je od tistihmal; pomagati si ni mogel več, in v štirih letih je bil — od svoje hiše spoden pa berač.

Kdo pa ga je na beraško palico spravil? Ljubo vince in zgrabljivi volkovi: zviti ženin in njegov mešetar pa pisar ženitnega pisma, ki so bili zmenjeni, Jerneja oslepariti, ženinu pa iz dolgov pomagati, ki pa je z nerodnim gospodarstvom svojim še pred ob svoje premoženje prišel, kakor tast njegov.

Kakor se je Jerneju zgodilo, tako se godí marsikteremu drugemu iz raznih vzrokov, ki pa večidel vsi izvirajo iz napačne navade, ktero ima, žalibog! toliko kmetov, mislé, da brez „likofa“ in brez mešetarjev in drugih sleparjev se nič opraviti ne dá.

Prihodnje kaj druzega, drage „Novice“ od vam zvestega bralca J. P.

Jezikoslovne stvari.

v? — l?

„Optimum tulit punctum, qui miscuit utile dulci.“ Gosp. Cigale mi je dal priliko, da si odženem muho, ki mi že dolgo brenčí okoli glave. Nate jo!

Vprašanje je to: Kako se obrazijo samostavniki (substantiv) na-ec glagolskega pomena, so li izpeljani iz glagolske osnove ali iz participa?

Da izpeljuje slovenščina glagolne samostavnike iz participa, ne pa iz debla glagolovega, to nam kažejo tisti, kteri so trpnega pomena (passiva), kakor: rojenec, rejenec, dojenec, cepljenec (novo vino s starim mešano), učenec, kaznjenec, mučenec, potrjenec (der zum Militär gestellte) in drugi.

Za djavne (activa) sezimo malo nazaj. — Staroslovenščina je imela za pretekli čas dva participa. I. na ъc (naš polugl. e toraj = es), tisti s je odpadel v nominativu, v drugih sklonih pa stopil nazaj, in se spreminjal pred prejeriranimi samoglasniki v š (po pravilih Mikloš. §. 210, 222. Janež. §. 201, 206.), to je naš particip na ši (rekši — rek — reči). Pri glagolih na samoglasnik je stopil pred š evfoničen v, le pri glag. IV. vrste na i (hvaliti) je smel v izostati, in i je imel na glasnike pred saboj moč prejeriranega vokala — to je naš vši (zahvalivši, zahvalši, pozabivši, pozabši). II. particip na lъ (hvalil, delal, gorel). Mikl. §. 111, 112.

Da izpeljava slovenščina naša vsaj nektere svojih samostavnikov iz I. participa, temu pričajo nektere prav stare kmetiške besede, izpeljane iz glagolov IV. oblike (iti) brez lepoglasnega v, kot: kosec, lovec, jezdec, pozabljivec, Grabljevec, Svetec i. dr. — kositi (mähen), kosivec (brez v) = kosec; loviti, lovivec = lovec; jezditi, jezdivec = jezdec; grabiti, grabivec = Grabljevec (nihče ne poreče: kosilec, lovilec, jezdilec, Svetilec). Samo o tem se loči naša slovenščina od stare, da i v deblu nima vselej moči pre-

jeriranega vokala, le na **b** jo je še ohranil (pozabiti — pozabljivec), pa tudi drugje ni je čisto zgubil, kajti tam, kjer je Svetec domá, pravijo: Sveščeva Marijana, Sveščev Luka.

Če se izpeljuje pri glagolih IV. vrste iz I. participa, mora se tudi pri drugih, in zev (hiatus) zapira **v** ne **l**, toraj: bravec, pisavec, svetovavec, pevec, medlevec, — če ni zeva, brez **v**, — godec.

Kaj pa? ali bomo II. particip zavrgli? Nak, tega ne; imamo samostavnike, ki so izpeljani iz njega. Na primer: človek, ki je pogorel, je pogorelec; človek, ko je umrl, je mrlič; kogar rado zebe, pravimo mu zmrzlinec; kedar žito pozebe, pravijo: pozeblina je žito vzela; zmrzel krompir, repa je — zmrzlina itd.

Kedaj je obraziti samostavnike iz tega ali unega participa, to more in mora določiti pomen glagolov.

Staraslov. je rabila I. part. v stavkih, kjer sta dva djavna glagola, in eno djanje se priloží drugemu tako, da nastopi drugo, ko je dovršeno prvo — prvi glagol se spremeni v priložaj (participialna konstrukcija); kot Matth. II. Togda Irod otaj prizvav vlhvi ispita ot nih vreme zavlšeze se zvezdi (7). Oni že poslusavše cesarja idoše (9). Videvše že zvezdo ozradovaše se rodostijo velikojo zelo (10).

Tako nam je izpeljevati tudi samostavnike iz I. participa, kedar je glagol djaven (activ), da namreč oseba sama kaj počenja, delo večkrat opravlja ter od večkratnega opravila svoje imé dobí — djanje se je — in bo godilo v dotičnih okoliščinah (aoristus gnomicus). — Iz participa II. pa se izpeljujejo samostavniki, če se naznanja stanje osebe, če oseba (stvar) sama po sebi ne vzrokuje djanja (sploh pri glagolih neprehojivnih — verba neutra) in pa imena za stvari, ki služijo v pomoček, kot orodje za djanje izraženo po glagolu, ali kot priložnost za djanje izraženo po glagolu, ali nasledek glagola i. dr. — Vzemimo si v pregled nekaj takih besedí:

I.	II.
požigavec	pogorelec
morivec	mrlič
terica	trlica
predica	preslica
plevica	pralca
prebivavec	prebivališče
kadivec	kadilnica (kadilo)
gasivec	gasilnica
strelec	strelišče
čitavec	čitalnica (čitalničar)
begavec (Militärflüchtling)	begališče (Zufluchtsort)
prosivec (prosec-štajar)	stekališče (imajo fantje pod lipo-conventus)
	gnilec
	vrelec
	zavrelica (pokvarjeno vino)
	ogorelec, gebräunter Mensch
	gostilnica
	sušilnica
	steklina
	učilnica

Čisto tako po pomenu so obražene one besede, ki nam jih je podal Cigale iz staroslov., kar nas tem bolj vtrjuje v naši misli, namreč:

I.	II.
pitavec	kadilnik
pištodavec (pičedajavec, rednik)	ležalnica

Iz tega v kratkem rečenega je razvidno, da slovenščina obrazuje svoje glagolne samostavnike iz participa in ne iz debla (dojenec, Pogorelec), in pa, da pri tistih, kteri so izpeljani iz I. participa, pisati moramo **v** (ne **l**), kjer imajo zev. — Pa tudi ko bi jih izpeljevali iz debla, ne bi smeli pisati **l**; zev zapirata samo **j** in **v** (dati — daati = dajati, davati). — Prvi particip smo zgubili v domači govorici iz stavkov do malega, zakaj bi ga še iz samostavnikov pahali!

V razloženem pomenu je pisati tudi „Rodivnik“ (ne rodilnik). Stari gramatikarji so mu dali ime „Genitivus“, ker so učili, da se izpeljujejo iž njega vsi drugi skloni; in res govorili so prav, če tudi niso prav mislili, zakaj skloni se obrazijo po deblu, ta pa se prikaže ravno v genitivu (σῶμα σώματ-ος; onus-oner-is; mati-matere, kolo-kolesa) in tako je dobil djaven pomen.

P. Ladislav.

Vprašanje zastran besede „šent“.

Ali se ne bi môgla odpraviti iz slovenščine pokvarjena beseda „šent“, ki se rabi pri krajnih imenih, na priliko „šent Pavel, šent Andrež“; ali ne bi bila pisava „sankt“ ali „svet“ bolj pripravna in prilična? Res je, da so tudi Francozi latinski „sanctus“ spremenili v „sént“ (saint); ali ker ta beseda nima nikakoršnega druzega pomena pri njih nego „sanktus“, bi si nobena živa duša kaj tako nasprotnega ne domišljevala pri tem, kakor se pri nas, zlasti na Gorenskem, obče nahaja: „Ti šent ti“ ali „šentana...“

Spominja me ta pokveka mojega rajnega hranodajavca v Ljubljani, ki iz gole ljubavi do svoje sopruge ni imel slajšega imena za-njo, nego „šentana baba.“ Sedši nekega dne na stol, zgrudil se je kmalu potem ter padel na tla — mrtvud ga je bil udaril na jezik. Bil je sicer krotek in dobrosrčen možiček, in po taki osodi tudi srčnega milovanja vreden; nismo se vendar mogli mi fantiči smeha in krohotanja zdržati, ko je po svoji navadi preljubo ženo na pomoč klical: „Šentana baba, po-po-ma-gaj mi no go-go-vo-ri-ti“, svojemu vnuku pa velel: „Maškel (Maksel), prinesi mi drug š-kov (stol), da se spet ne pre-ku-kucnem po tleh“, — kajti prvi ljubeznjivi besedici „šentana baba“ ste mu še zmirom gladko tekli po jeziku.

Po vsem tem prosim odgovora na gori stavljeno vprašanje.

H. V.

Slovansko slovstvo.

„Mazeppa“ J. Koseskega.

Časnik „Grazer Volksbl.“ piše o tem najnovejšem delu Koseskovem tako-le:

Po blizo 20letnem prestanku razglasil je Nestor slovenskih pesnikov — Koseski — nov sad mojsterskega svojega prevodnega talenta, namreč Byronovega „Mazeppe“, ki so ga nam „Novice“ v lični dokladi prinesle. Strah, ki ga izvrstni naš pesnik v predgovoru razodeva, da je zaostal za duhom jezika slovenskega, kakor se dandanes čez 20 let piše, pokaže se bralcu, ako le nektere vrstice prečita, le kot velika ponižnost pesnikova, kajti Koseski ne stoji samo na vrhunci sedanjega jezikovega razvitka, marveč v ličnosti (eleganciji) jezika, kakor v dovršenosti izrazov in v lahki in gladki besedi prekosí najbolje sedanje pesnike slovenske. Mazeppi njegovi ne vidi se skor, da je prevod; kaže se kot izvirno delo. Mojsterski ta prevod nas živo spominja Prešernovega prevoda Bürgerjeve „Leonore“, ki je res tako izvrsten, da človek ne vé, kaj je bolje: ali original ali prevod. Slovensko slovstvo, ki tako veselo napreduje, je s Koseskovim „Mazeppo“ res prejelo delo, ki se na vsako stran odlikuje memo obilih onih fabrikatov, ki pridejo

*

pa zginejo in kterih je dandanes na književnem trgu vseh omikanih narodov cele kupe.

Ozir po svetu.

Nov del svetá je našel amerikansk ribič, ki je peljal se po morji kitov ali morskih somov (Wallfisch) lovit. Prišel je do 73° 30′ severnega tečajnika (Nordpol); kar zagleda tù zemljo brez snegá, obrašeno z mnogimi rastlinami, in vidi ljudí; kakor v pragih se dvigujejo goré v njej. Imenoval je novi svet „Wrangelnovo zemljo.“ Gotovo je, da se ali veliki otoki ali pa obširna suha zemlja iz Grenlandije vlečejo noter do severne Sibirije.

Zabavno berílo.

Ženitnina.

Črtice iz življenja, poslovenil po hrvaščini J. Levičnik.

Potujoč pred dvema letoma po rodovitnem oddelku zemlje banaške sem se živo spominjal nekega posestnika, stanujočega v oni okolici, ki mi je bil dobro znan od prejšnjih let, in to iz glavnega mesta Z—, kamor je svoje dni pogostoma dohajal v lastnih in tudi občinskih opravkih. Srce se mi je razgrelo o spominu na prijateljstvo; toraj sklenem, pohoditi dobrega znanca, kakor sem mu bil obljubil.

Naznanivši kočijažu svoj namen kreneva jo v dobri četrtinki ure v stran od glavne ceste; v treh urah pa je stal voziček moj že pred lepim gradom premožnega posestnika. Ni ga bilo domá, pa rekli so mi, da se povrne do južine. Med tem šetam okoli grada in po lepem in vkusno vredjenem perivoju. Grajščina je bila velika; vse v njej in krog nje lepo in izgledno, kakor se nahaja le pri umnih in premožnih gospodarjih. Al dozdevalo se mi je vendar le, da je v tem krasnem domovji vse nekako tiho in mrtvo, akoravno sem si predstavljal po živahni naravi in značaju svojega znanca, da bi moralo biti pri njem in okrog njega vse veselo in kratkočasno. Okoli poldne pridrčí po ravnem polji lahki voziček, ki pripelje v grajsko dvorišče mojega milega prijatelja. Veselo mu hitím naproti, — tudi on, spoznavši me, skoči radosten z voza, ter pozdravlja me srčno z večkrat zapored ponovljenim „dobro došel!“

Al kakošnega sem najdel znanca! — Ni bil to več oni poprejšnji veseljak, kteremu je vedno sijala iz očí radost ter mu bila vsaka beseda dobrovoljna šala. Ni ne bil več tisti, krog kterega se je mladi svet najrajše družil, in ki je, prišedši v mesto, iskal le živahne naše tovaršije. Najdel sem ga sedaj v lice bledega in prepadlega; otožnost se mu je brala v vsej obnaši, — komaj sem ga zopet spoznal.

„Za Boga! dragi gospod“ — rečem mu, segajoč mu v osuhlo desnico — „kako ste se mi spremenili v malo letih! Gotovo ste bolehali? Ali se Vam je morda kaka druga nesreča pripetila?“

„Nikarte me sedaj izpraševati o tem, srčni prijatelj“ — ustavi on moja vprašanja, in siloma nasmehljaje se — „vsaj pred južino mi ne kalite redkega veselja, da se zopet enkrat vidiva. Pred vsem pa vi meni povejte, kako in kaj je pri vas, kaj počnejo mi prijatelji, tako dolgo ne videni? — a po južini hočem vam pripovedovati o sebi“ — dodá s potemnelim licem zopet grajščak, kakor da bi ga trpinčili britki spomini.

Med obedom razgovarjala sva se o domačih rečéh, spominjajoča se vseh zgod in nezgod pretekle viharne dôbe domačega našega razvitka. Spomini le-ti razgnali so zopet nekako temne oblake raz čelo grajščakovo; — jaz pa, akoravno so mi bili prijetni najini razgovori, sem vendar nepotrpežljivo čakal zvrševanja južine, da bi poprej poizvedel vzrok tolike spremembe svojega nekdaj tako veselega prijatelja. Poslednjič vstaneva od mize, greva v stransko sobo, sedeva na divan ter zapalivša vkusne smodke pijeva črno kavo. — Po kratkem zamišljenju prične mili znanec, kakor sledí:

„Vi prijatelj, ste radovedni slišati, kaj se je zgodilo z manoj, ker sem se, kakor ste rekli, ves nekako spremenil, kar sva se zadnjikrat videla v Z—. Naj vam, predragi moj, odkritosrčno povem vse; saj se bo za trenutek ohladila rana moji duši. Poznali ste me človeka veselega; društveno in javno življenje dolgo mi je nadomestovalo srečo lastnega družinskega življenja. V mladosti nisem si našel družice po svojem smislu, in tako sem neoženjen izvršil štirdeset in neko liko več let. Ko pa so nastali bolj resnobni časi, ko so razšli se prijatelji križem po svetu in so prestale tako kratkočasne zabave, stal sem samec na svojem dvoru, ter spoznaval čedalje bolj resnico besedi, da ni dobro človeku samemu biti. Oni čas pride v našo okolico — o da bi je pač nikoli ne bilo! — ptuja devojka, ktera je, akoravno nehoté, vgonobila za vselej mir mojega srca. Al ne le to; celó sama sebi si je porahljala postljico v prezgodnem tèmnem grobu. — Slušajte dalje: Omenjena deklica je prišla ko sirota po smrti svojega očeta, bivšega uradnika v nekem oddaljenem mestu, v našo okolico, iskaje zavetja pri svoji sorodkinji, stari vdovi M., ki mi je bila najbližnja grajska soseda. Sprejeta od tete kakor lastna hčerka, se ponižna deklica hitro vdomači v kraji svojega novega domovja. Marljivo oskrbovaje malo gospodarstvo namesti oslabele tetike svoje je kmalu pozabila svoje sirotšine o neutrudeni delavnosti, ter procvetela zdajci ko krasna rožica, razprostirajoča krog sebe miris sladke nedolžnosti in blage domovitosti. Kakor dober hišen prijatel in sovetnik stare gospé v vseh važniših opravilih sem pogostoma obiskoval njen gradič, kteri se mi je, kar se je v njem vdomačila mlada devojka, hipoma tako primilil, da nisem ga mogel zgrešiti dneva, da ne bi bil ondi. Vedite namreč, da doslej nisem bil še nikoli navezal srca na kako ženo. Zdaj pa sem vsak dan živejše čutil željo, da bi ljubki ta cvet sreče domače presadil na vrtec svoj. Nadjal sem se temveč srečnega pospeha, ker tudi od strani vrle device nisem ničesa zapazil, kar bi bilo utegnilo nasprotovati izpolnjenju iskrenih mojih željá. Deklica sicer ni bila to, kar dandanes svet imenuje „lepotica“; al bila je milega, krotkega in blagega čutja; sirota sicer brez premoženja, pa lepo odrejena — v vsem uzor poštene device. Čeravno je bila dovršila že dvajseto leto, vendar jej dozdaj še nobena strast ni skalila čiste in mirne duše. Gotovo je po bistroumnosti ženskemu spôlu prirojeni zapazila tudi ona moje čutje do sebe, vendar mi zastran tega ni kratila svoje udanosti; rada se je z menoj pomenkovala in kratkočasila, ter dala mi spoznati, da se razumete najini srci. Vse to, mislil sem si, bode prav lahko poravnalo razliko najine starosti, in iz dna srca sem hvalil najvišjo Previdnost, ki me je v zreli dôbi starosti moje osrečila sè sladkimi čuti, kterih se nisem nikdar več nadjal. — Tudi stara gospá, teta devičina, kazala je v vsi svoji obnaši, da iz srca želí zavezo mojo z Milico in po takem sreče njene. Ravno sem se bil odločil, zaprositi si deklico v zakon, kar nenadjani slučaj prepreči in prekriža mi vse namere moje, ter razruši blago osnovo srečne prihodnosti moje popolnoma in — za vselej.

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Hrvaškega. — Deželni zbor je začasno prestal, dokler poslanstvo naše, ki ima izvršiti véliki „Magjarorszag“, se ne povrne iz Pešta. Magjari po pregovoru talijanskem, da „med jedjó raste apetit“, vsaki dan segajo dalje; svoje lastne vojske (armade) ne bodo več iz rok izpustili, in še celó svoje „ordne“ hočejo imeti! Ni čuda, da vse to že celó dunajski stari „Pressi“ preseda in da je jela zdaj cviliti, da, če se Magjarom preveč dovoli, bode konec Avstriji. Zato pa staro dunajsko teto neusmiljeno obira „Szazadunk“, časnik peštanski, ki piše v duhu Deakove stranke in se celó ponaša s tem, da Magjari „pokopljejo Avstrijo, ktera je svojim narodom spodjedla korenine življenja.“ Prežalostno je res, da se ni že sprva videlo, kamo peljá magjarizem, in da utegne prepozno biti zdaj, s čemur bi se bila lani še lahko zaprečila nevarnost! In s kako silo se je pri nas delalo na to, da se je stvaril deželni zbor naš tak, kakoršen je sedaj! Naj omenim na priliko le volitve deželnega poslanca v Sisku. Nasproti rodoljubu in skušenemu deželnemu zastopniku Vončini je ondi zmogel neki ranocelnik in brivec, kterega Hrvaška ne pozná — in kako? Vončina je imel 90 glasov samostojnih volilcev, — nasprotnik njegov 29 glasov uradniških, 5 pandurskih in 63 tacih, ki še pravice niso imeli voliti! Šiščanje so se pritožili zoper to volitev pri deželnem zboru, in kaj je storil zbor? — „ad acta“ je brez pretresa položil pritožbo. Zeló taka je bila tudi na druzih mestih — in to je sedaj naš „zemaljski sabor“ — da Bog pomagaj! — Veselo novico smo izvedeli ravnokar, da se namesti latinske kmalu utegne vpeljati staroslovanska liturgija v cerkvi. Preuzvišenemu škofu Strossmajeru je nedavno došel ukaz, naj sestavi odbor izvedencev za izdanje staroslovanskih liturgičnih knjig, kakor so še dandanas navadne v Senjski škofii in so bile nekdaj po vsej trojedni kraljevini.

Iz Celja. (Po naključbi zakasnjeno.) Kakor njene ljube sestrice drugod, tako obhajala je tudi naša čitalnica spomin rojstnega dneva očeta slovenskih pevcev Valentina Vodnika. V ta namen snidla se je lepa množica tukajšnjih in vnanjih domorodkinj in domorodcev temveč, ker je bila osnovana za ta večer tudi kazališčina igra „Zakonska sol.“ Najprej je stopil na oder g. S. ter v krasnem govoru omenil Vodnikovih zaslug za naše slovstvo. Potem se je pričela igra. Videli smo v čitalničnem kazališči našem že marsikako izvrstno igro. Al kdor je videl in slišal ta večer v „Zakonski soli“ iskreno domorodkinjo gospó Kapus-ovo, reči mora, da igrala je, kakor je unidan Nemec pri lutomerski besedi rekel „gottvoll.“ Da je g. Jeretin, duša našemu kazališču, se skušenega mojstra popolnoma skazal, ni nam treba še le praviti; saj vsak našinec vé, da je on za to kot nalašč stvarjen. Stari „stric“ g. Škoflek pa je zopet pokazal, da je vsegdar popolnoma na svojem mestu, naj mu šaljiva zadača je dolga ali kratka. Po igri je, kakor že ne more drugače biti, mladina nekoliko porajala. — Tako obhajali smo spomin možá, ki je deloval za naš mili narod že pred blizo 100 leti — in skor bi bili pozabili za nekoliko trenutkov, da nam je osoda morda še grenkejša kakor je bila o Vodnikovih časih, in da nam oni stari protivniki tudi danes enako ali pa še tužnejšo dobo namenujejo, kakor so jo imeli naši očaki. Al bolje biti mora skoro, ako „Bog dá i srieća junačka“!

Iz Celovca. Tukajšnji nemški časnik „Carinthia“, kteri obdeljuje zemljopisno, zgodovinsko, lepo- in natoroznanstveno polje izhaja vprihodnje po sklepu občnega zbora koroške zgodovinske družbe z dostavkom „Katholische Blätter aus Kärnten“, vredovan po gospodu Andreji Einšpieler-u.

Črnomelj 21. sveč. J. K. — Imamo jo národno čitalnico! C. k. deželna vlada je potrdila pravila njene z dopisom od 30. prosenca t. l. in 13. dne t. m. se je volil odbor. Izvoljeni so gosp. dr. Drag. Breznik, odvetnik, za predsednika, gosp. France Vrančič, farni administrator, za podpredsednika, gosp. Janez Gruden, c. kr. davkarski asistent, za tajnika, gosp. Lavoslav Perše, trgovec, za blagajnika, gospodje: dr. Janez Pestotnik, c. k. okrajni zdravnik, Janez Skubec in Janez Kolbezen, posestnika, za odbornike. Novi odbor je odločil precej veselico na 16. dne t. m. sopet v dvorani g. M. Sladoviča. Snidlo se je ta večer v lepo okinčani dvorani, v kteri sta se v zelenji videla grba črnomaljski in metliški, do 400 oseb, domačih in vnanjih. Gospod predsednik dr. Breznik prijazno pozdravlja nazoče o imenu narodne čitalnice, napoveduje veliko slovesnost čitalničino 3. maja t. l. in konečno nazdravi Njih Veličanstvo cesarju in narodni čitalnici črnomaljski, kar pričujoči odzdravljajo z navdušenimi živio-klici. Potem so se domače pesmice vrstile s tombolo, in konec „besedi“ bil je ples. Jako nas je razveselil prihod visokocenjene gospé Kuraltove, gospé predsednikove, gospodov, gospá in gospodičin iz Metlike, Gradaca, Krupe in iz Hrvaškega. Omeniti pa moram še posebno obče znanega in spoštovanega Jožefa Hrela, posestnika iz Jelševnika, kteri 72 let star se je dal za uda naše čitalnice vpisati, in se je kot beli Kranjec udeležil današnje veselice v narodni svoji obleki. Ne moremo popisati, kako veseli smo bili vrlega starčeka, s kterim sta tudi gosp. grof Chorinski in gosp. Logarjeva veliko po domače kramljala. — Tako smo položili vesel temelj narodni naši čitalnici, iz ktere se nadjamo lepih zabav in koristnega poduka. Živila!

Iz Postojne 20. sveč. — Drobna je sicer stvarca, ki jo „Novicam“ izročujem, vendar mislim, da utegne kakega bralca mikati. Nate tedaj pesmico, s ktero ponočni naši čuvaji zdaj v trgu ure pojó. Imamo namreč od novega leta stanovitne čuvaje ponoči, kterih poprej ni bilo. Tako-le se glasí, kakor jim jo je spisal Radoslav. Morebiti jo porabijo tudi drugotni čuvaji:

Ob devetih.

Ura je devet odbila,
Noč je tèmna nastopila,
Ura toraj spomni nas,
Da počitka zdaj je čas!

Ob desetih.

Ura je deset odbila,
Naj krčmarjem bi znanila:
Ni več vinca zdaj točit',
Hišne duri zaklenit'!

Ob enajstih.

Ura je enajst odbila,
Naj bi glasno vas učila:
Ugasnite vsaki žar!
Ogenj hud je gospodar.

Ob polnoči.

Ura je dvanajst odbila,
Ljudem slabim zagrozila:
Ne lazit' po noč' okrog!
Dal v počitek jo je Bog.

Ob eni.

Ura ena je odbila,
Ta pa mene je spomnila:
Da zaspati še ne smem,
Ker za varha sem ljudem.

Ob dveh.

Ura dve je zdaj odbila,
Mi tovarša pridobila,
Že petelin je zapel
Svojo pesem tud' vesel.

Ob treh.

Ura tri je zdaj odbila,
Me dolžnosti je rešila.
Kviško! — jutro je že zdaj,
Spavat ide vaš čuvaj.

Iz Narina v košanski fari 20. sveč. V. — Drage „Novice“! da tudi od naših krajev kaj malega izveste, pošljem vam sledeče vrstice. Pri nas, hvala Bogu! bila je še precej dobra letina lani. Al kaj pomaga, ker imamo toliko revežev, ki nimajo zemljišča in nobene druge rečí, da bi si potrebni živež pridobili, zunaj kar si z rokami revno zaslužijo; pa saj ga ni ne najmanj-

šega zaslužka! Sliši se, da bodo neki začeli delati železnico od St. Petra na Reko; potem bi si vendar še kdo kakošen krajcar zaslužil. Če pa ne bo nobenega zaslužka, Bog se usmili ubogih ljudí! — Naj omenim tudi to, da naše duše še zmiraj koprnijo po narodnih pravicah — kajti še zmiraj dobivamo iz cesarskih pisarnic vse spise in liste v nemškem nerazumljivem nam jeziku. Čakamo in čakamo že dolgo, — ma! žalibog nič še nismo dočakali! Podoba je, da bomo čakali do sodnjega dné. Vendar tiho! saj imamo §. 19. na — papirji in nove ministre na — Dunaji.

Iz vipavske doline 23. sveč. — Z velikim veseljem smo ravnokar izvedeli, da je pravica vendarle zmogla: ministerstvo nauka in bogočastja je po dogovoru s c. k. deželnim predsedništvom in knezoškofijskim ordinarijatom našim prečastitega našega dekana gosp. Jurija Grabrijana zopet postavilo za okrajnega nadzornika ljudskih šol, ktero opravilstvo se mu je bilo ob tistem času vzelo, ko je vsled grdih denunciacij učitelj Kapún pod Bachovo vlado ob službo v Vipavi prišel po enakem načinu, kakor so pozneje tudi na Hrvaškem pod Rauchom mnogim učiteljem službe jemali. Sedaj se je gosp. dekanu zopet izročilo šolsko nadzorništvo in to, kakor slišimo, s prav častnim pismom, v kterem c. kr. deželna vlada in knezoškofijski ordinarijat z odkritosrčno besedo priznavate skušeno lojalnost gospoda dekana, njegovo večletno žrtovanje na prid šolski in velike zasluge njegove o šolskih zadevah. Kakor je možá, kterega je presvitli cesar sam poslavil in to posebno za šolske zasluge njegove s častnim redom, britko žalilo, da se je njegovim besedam o Kapunovi pravdi manj verjélo kakor nesramnim denuncijacijam in se je vsled tega tudi njemu šolsko nadzorništvo vzelo, tako ga more zdaj gotovo tolažiti to, da je resnica predrla mègle natolcevanja in da je pravica spet stopila na svoje mesto. In o tem se raduje vsak rodoljub po vsej naši vipavski dolini, želeč, da bi visokospoštovani gospod še mnogo mnogo let na čelu stal našim šolam!

Iz Podbrezij nad Kranjem 20. sveč. F. Kl. *) — 6. dne t. m. je šel mlinar J. Štr. od tod z moko v Celovec. Na vrhu Ljubelja ga sreča berač, ki ga v bogajme prosi; mlinar mu dá 2 krajcarja. Al berač ni bil s tem zadovoljen. Ko na mlinarjev dom pride, gré v hišo in ženi sè težko sapo pripoveduje, kakošna nesreča se je pripetila njenemu možu, rekši, da, ko je na uni strani zaviral, se mu ketina odtrga, da pride pod voz, ki mu nogo stare itd.; naročil mi je, da hitro hitro po njega greste; zdaj pri Mehorju leží. Vsa družina se je te nesreče silno prestrašila; žena pa gré v veliki žalosti po gospodarja. Kaki dve uri od doma sreča popotnike ter jih praša, ali oni kaj vedó od te nesreče? Začudljivo jej odgovoré, da so bili danes ž njim v Celovcu vkupaj, kjer je popolnoma zdrav moko prodajal. Gospodinja se vesela pa srdita na berača nazaj vrne. Berač je gospodinjo nalagal, da je dobil jesti in 3 desetice. Ta grdoba je iz Trohinj domá; povem ga, da svét pozná to sleparsko beraško mavho.

Iz Ljubljane. *(Iz deželnega odbora.)* V dveh sejah je prevdarjal odbor osnovo nove postave za ribštvo, ktero mu je c. kr. deželna vlada izročila v prevdarek, predno pride v obravnavo deželnega zbora. Podlaga o osnovi te postave je vladi bila osnova ribške postave v Salcburgu in na Českem, ktero so pretresale vse c. k. okrajne gosposke, ljubljanski magistrat in kranjska kmetijska družba, in sedaj tudi deželni odbor.

— V imenu magistratovem se je te dni oklicalo naznanilo, da je zapisnik volilcev za letošnjo volitev mestnih odbornikov gotov in da čas za pritožbe (reklamacije) mestjanom, ki v tem zapisniku niso v pravo vrsto postavljeni ali so morebiti celó izpuščeni, je odločen do 28. dne t. m. Skupščina magistratna pa je v poslednji svoji seji našla, da važni ta zapisnik, ki je bil vselej magistratnemu pravoznanstvenemu svetovalcu v sestavo izročen, se je letos izročil kancelistu Hudobivniku in je na prvi pogled že kazal mnozih pomot; zato je volila odsek iz treh odbornikov in za referenta magistratnega svetovalca Guttmana, da pregledajo zapisnik in poročajo potem magistratni skupščini. Tudi obrok reklamacij le za 8 dni je bil prekratek spoznan in podaljšan še za 8 dni čez 28. svečana. Tudi na Dunaji je ravno zdaj razpisan čas reklamacij na 14 dni. Ne vemo, čemu je letos v Ljubljani taka sila? Ker bode izvoljeni magistratni odbor v 3 dneh dovršil svojo nalogo, naj potem nihče, kdor ima pravico voliti, ne zanemarja poti na magistrat, da pogleda v zapisnik: ali je notri in na pravem mestu, ker pozneje ne veljá nikakoršna pritožba več in volilec nima za letos pravice volitve.

— Prihodnjo nedeljo dopoldne ob 11. uri ima društvo za denarno pripomoč obrtnikom in rokodelcem svoj letni zbor v mestni dvorani. Vodstvo tega društva, ktero se po pravici more ponašati s tem, da je že mnogim obrtnikom in rokodelcem, ki so bili v denarni stiski, brez dolzih potov in za male obresti pomagalo iz zadrege, vabi svoje ude v ta zbor, čegar program obsega vsled družbinih pravil 7 toček.

— „Svét se meša“! Tako pravi zdaj vsak, *) komur so znani sklepi mestnega odbora od 6. dne t. m. o dr. Costovi zadevi, pa je bral 10 dni potem „protest“, ki ga je trinajst odbornikov **) poslalo ministru dr. Giskri, v kterem trdijo, da pismo podžupanovo, s kterim je dr. Orel c. k. deželni vladi predložil odborovo sporočilo in zborove sklepe, je napačno, češ, da zbor ni sklenil tega, da se ima dr. Costi zopet izročiti županovanje. Da je v gori omenjenih sklepih, ki se vpirajo na odborovo sporočilo, šlo za to, da se mestu povrne popolna avtonomija, ktero je izgubila s tem, da se je mestu vzel župan in vsa opravila se izročila cesarskemu komisarju, to je vedel vsak, kogar strast ni še toliko zbegala, da pod popolno avtonomijo se ne more nič druzega razumeti, kakor to, da odstopi cesarski komisar, župan pa, ki ga je zbor izvolil, nastopi spet svojo službo. Odbornik Dežman, v zboru 6. dne t. m. edini nasprotnik zborovim sklepom, je živo čutil „die Tragweite“ odborovega predloga v besedah: „die volle Autonomie“, saj sporočilo odborovo našteva vse, kar se je mestu vzelo avtonomije, in odločno zahteva, „da se po zboru izvoljeni predstojnik zopet postavi v svoje opravilstvo“; — za to in samo za to se je ustavljal odborovim predlogom, ker kot znan „Verfassungstreuer“ se vendar ni mogel ustavljati sami povrnitvi občinske avtonomije?! Čeravno se ne ponašamo s tem, da umemo jezik nemški dobro, smo se vendar v 3. normalki to učili, da „selbstgewählten“ ni „selbstzuwählenden“, in da mora vendar kdo biti, ki ga je zbor že izvolil: ta pa je bil lani dr. Costa. Britka ta sporočilna beseda in ž njo zvezani odborov predlog in sklep zborov razsrdil je tedaj odbornika Dežmana tako, da obé dunajski „Pressi“ in „Triesterica“ so brž tretji dan potem grozovite levite brale „dvanajsterici“, ki je v zboru glasovala za popolno avtonomijo, ktere bistvo je „Wiedereinsetzung

*) Prosimo. Vred.

*) To nam potrjujejo tudi pisma iz dežele. Vred.

**) Ti protestanti po „Laib. Ztg.“ so: Deschmann, Malitsch, dr. Pfefferer, dr. pl. Kaltenegger, dr. Recher, dr. Suppantschitsch, dr. Supan, Stedry, Mahr, dr. Schöppel, Terpin, Seunig in Bürger.

des selbstgewählten Vorstandes.“ In kaj je bil nasledek teh levít? — Gori omenjeni „protest.“ — Dolžnost je bila podžupanova, da je ta protest „trinajsterice“ ministru razjasnil. V njegovih rokah je zdaj razsodba. Naj se zgodí kar koli hoče, večina mestnega zbora bode pod popolno avtonomijo nepremakljivo to razumela, kar je razumela v seji 6. dne t. m. in kar je razumel ves svét, in to je, da dr. Costa nastopi županovanje. Pričakovati je pa tudi, da se vresničijo besede ministrove, ki jih je izustil pri neki priliki rekoč: „es wisse jetzt in Oesterreich Jedermann, dass ihm sein Recht werde.“ Dopisún v „Pressi“ je sicer črhnil, naj se razpustí mestni zbor. Mi pa mislimo, da kaj tacega ministerstvo ne bode storilo in da praviloma tudi ne more storiti, zakaj, če bi vlada vselej razpuščala zbore, v kterih se manjšina ne podvrže sklepom večine, kakor mora biti v parlamentarnem življenji, tedaj bi razpuščanja ne bilo ne konca ne kraja. Ako postane jutri manjšina, kar je danes večina, utegne ta rogoviliti kakor una in naposled ne bi bilo druzega pomočka, kakor tega, da ne bi bilo — nobenega zbora ali pa — dva, ki delata vsak po svoje!

— Te dni smo v roko dobili najnovejše, jako zanimljivo delo našega slavnega jezikoslovca gosp. dr. Fr. viteza pl. Miklošiča: „die slavischen monatsnamen.“ V prihodnjem listu kaj več o tem učenem spisu.

— Vse kaže na to, da nocojšna veselica (pustnega tvorka) v maškarah, ki je napravi pevski zbor v čitalnični dvorani, bode zvonec nosila nad vsemi pustnimi zabavami. Čez 500 vstopnic se je oddalo.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — 18. dne t. m. je imela gosposka zbornica po zbornih praznikih spet prvo sejo, v kteri se jej je novo ministerstvo predstavilo. V to sejo je prišlo tudi 8 nadvojvod, kterih dosihmal ves čas ni bilo v zbornici. Zbornica je v sledečih sejah brez daljih razgovorov sprejela nekoliko postav, ki so jej došle iz zbornice poslancev. — Zbornici poslancev je ministerstvo unidan predložilo tudi izredne (nenavadne) stroške za armado letošnjega leta, ktere skupaj znašajo 31 milijonov 686.000 gold. s tem pristavkom, naj se 22 milijonov in 180.200 gld. vzame med stroške neogerskih, 9 milijonov in 505.800 gold. pa ogerskih dežel. — Odsek, ki prevdarja vojaške stroške, nasvetuje mnoge premembe o vojaškem gospodarstvu in posebno to, naj se oskrbništvo mnozih rečí dá v roke civilnih uradnij. — Delegacija državnega zbora je zbrisala nekoliko vojaških stroškov, še več pa jih je izbrisala ogerska delegacija. — Odseki državnega zbora pa tudi obojnih delegacij pridno delajo. Čas o tem kaj več povedati pa pride še le tedaj, kadar njih nasveti pridejo v občne zbore.

— Državni zbor pripravlja postavo, po kteri sme vsak in kjer koli advokat (dohtar za pravde) biti, kdor je izkazal sposobnost za to. Dozdaj je bilo v vsakem mestu le neko število advokatov, več pa ne.

— Zanimivalo bo naše bralce, ako jim kaj povemo, kaj se je 17. dne t. m. godilo v seji državne delegacije, v kteri je šlo za to, koliko denarja naj se to leto vladi dovoli za skrivne stroške in pa za plačo poročnikov, ki jih ima vlada pri vnanjih vladah. Duhovni tirolski poslanec Greuter je vladi in nemškim „liberalcem“ v obraz povedal marsiktero resnico. — Za skrivne stroške (to je, za skrivno policijo, za podporo časnikov in pisateljev, ki za vlado pišejo, in Bog vedi, za kaj še vse) zahteva državni kancelar in minister vnanjih oprav pol milijona in 50.000 gold. Poslanec Greuter vpraša, po kterem §. ima delegacija pravico, vès ta denar dovoliti ministerstvu vnanjih zadev, ker bi drugi naši ministri tudi utegnili kaj zahtevati iz skrivnega zaklada. Minister dr. Berger odgovorí, da je deželno ministerstvo že toliko samostojno, da si od državne vlade ne bode dalo kratiti svojih pravic, ter določno izpové, da ne bode zahtevalo nikakoršnega skrivnega zaklada. Poslanec Schmerling ne verjame tega, da tudi še kako drugo ministerstvo ne bode potrebovalo skrivnega zaklada, kajti sploh je znano, da brez teh ne more biti skrivna policija, ktere bode morda treba na Dunaji in v Peštu. Mogoče, da se bode plačevala od državne vlade; če je pa temu tako, gotovo ima Greuter prav, ko je rekel, da ta delegacija ne more sklepati o teh stroških. Državni kancelar Beust pravi, da je Bergerjev odgovor razkadil vsak dvom, in da ima državno ministerstvo vnanjih zadev zlasti o sedanjih časih nalogo in dolžnost, s policijo in s časniki odvračati nevarnost, ktera državi žuga od zunaj. — Na to se je privolilo zahtevanih 550.000 gold. za skrivne stroške. — Po tem je prišla na vrsto obravnava o stroških za diplomatiške zadeve, to je, plača poročnikov ali poslancev pri tujih vladah. Dr. Rechbauer nasvetuje, naj se razpustí poslanstvo v Španiji, Portugaliji, Švici in Belgiji, morda tudi v Švediji, Holandiji, Saksoniji in Virtembergu. Baron Beust mu nasprotuje ter dokazuje potrebo poslancev tudi v teh deželah. Dr. Rechbauer-jev je bil zavržen. — Za poslansko službo v Rimu je odsek predlagal za 1868. l. 37.200 gld. Knez Jablanovski zahteva, naj se sprejmejo ti stroški po ministerskem prevdarku, namreč 54.600 gold. Dr. Gros pa nasproti predlaga, naj se popolnoma opustí poslanstvo v Rimu in njegova opravila naj oskrbuje ali poseben opravnik ali pa poslanstvo v Fiorenci. Poslanec Skene podpira odsekov predlog, med drugim rekoč to-le: Tudi moja misel je ta, da moramo biti varčni tam, kjer je moč; so pa tudi okoliščine take, ki nam ne dopusté varčnim biti do zadnje meje; nikakor ne smemo pozabiti, da je večina avstrijskih državljanov katoliška; nikakor ne smemo pozabiti, da bi žalili marsiktero srce, ko bi hoteli opustiti poslanstvo v Rimu. Te misli mene silijo, ne držati se stroge varčnosti. Po Schmerlingu, ki je tudi zagovarjal odsekov predlog, poprime Greuter besedo rekoč: Če sem jaz v prvi vrsti za to, da se obdrži strošek za rimsko poslanstvo, kolikoršnega je odmerilo državno ministerstvo, vendar ne mislite, da se za to potegujem iz cerkvenih obzirov. Odkritosrčno vam povém: Sedanji čas je tak, da zastopanja in varstva katoliške cerkve ne pričakujemo več od poslanca, dà! še celó od vlad sploh ne, ampak pričakujemo ga — od ljudstva samega (nemir med poslanci). Če torej glasujem za ministerski predlog, glasujem iz drugih razlogov. Ravno kar smo slišali, da nikjer ni tolikanjega bleska manj treba, nego v Rimu, kajti „sv. oče hodi ko berač po svetu.“ Tako govoriti o poglavarji katoliške cerkve je vendar malo nedostojno. Pravijo „v Rimu sijajnega bleska ni treba“ — jaz pa rečem: Naš denarni stan je tak, da bleska ne moremo nikjer trpeti (jako dobro! na levici); kajti zastopnik države, ktera, kakor Avstrija omahuje na kraju pogubivne kride (ne, ne! na levici) — naj se niti v Parizu niti v Londonu ne razkazuje, kakor da bi vsaki Avstrijan bil milijonar! Kar pa veljá od Rima, veljá tu i od Pariza in Londona. Zastopniki avstrijske države so zastopniki krvavo-revne dežele. — Že prej sem povedal, da za popolno plačo ne glasujem iz cerkvenih ozirov. Naj vam pa še kaj drugega povem. Naši časi so taki, da bodo cerkvene pravice najbolj zavarovane, ako poročniku v Rimu ne

privolite ne vinarja, kajti to sočutje, ktero je sedanji poročnik prinesel sv. očetu, gotovo ni tisto, ki mu v teh žalostnih časih ohrani vsemu svetu znani dušni mir srcá. Ako poročnik v Rimu sedaj nima druge naloge, kakor da s pomočjo politiških pariških Zvavov bije papežu na vest, rajši vidim, da gré danes iz Rima namesti juter. In iz tega čisto cerkvenega obzira jaz za-nj vinarja ne dovolim. (Levičniki se zavzeti pogledujejo). Tako jaz umem to stvar, in le zarad enakopravnosti s poročniki druzih dežel glasujem za polno plačo (smeh); še enkrat rečem, da ne iz cerkvenih obzirov; kajti ako se — kakor je menda že sklenjeno — beseda papežu slovesno dana, prelomi, zgodí se to lahko tukaj v Beču brez poslanca v Rimu! Saj se potem ta pogodba ne bo raztrgala ravno na grobu sv. aposteljnov Petra in Pavla! (Brala se je pri teh besedah velika osupnjenost liberalcem na obrazu.)

— Dva meseca sta pretekla, kar imamo novo ministerstvo, pa še nikjer se ne vidi positivnih dél njihovih. Glavne državne postave so vse samo še le na papirji; porotnih sodeb ne bo še kmalu; kaj misli minister denarstva, ni še duha ne sluha. Razun okrožnice ministra notranjih oprav o dolžnostih uradniških, in pa okrožnice do c. k. deželnega glavarja na Štajarskem in gornji Avstrii, ktera z ostro kaznijo žuga duhovnom, ako so za konkordat preveč vneti, ni dozdaj še nobenega djanja gotovega; to pa, kar je ministerstvo nauka zarad gimnazij na Moravskem in neke slovenske ljudske šole na Koroškem ukazalo, tudi ni našlo hvale. Le tiskarnih pravd je čedalje več! Treba, da bi se kmalu djansko pokazali sadovi „nove êre“ in to taki, s kterim bi narodi avstrijski bili zadovoljni. — Ali bodo pa s tem zadovoljni, da ministerstvo namerava deželnim zborom predložiti postavo, po kteri za ženitev ni treba nobenega (političnega) dovoljenja ne od soseske ne od gosposk, ni težko odgovoriti. Beraštva (proletarijata) bode še veliko več kakor ga je zdaj, in kako se bo to vjemalo s pravicami (avtonomijo) sosésk, kterih truma beračev ne bo veselila.

— Le malo časa je, kar je po časnikih potihnil vojskini hrup, zdaj pa se spet na novo oglaša, in vzlasti turške homatije zopet nosijo zvonec in Francoz meri na Renske kraje zoper Prusa. — Naša vlada pa utegne tudi s prusko v kakošen razpor priti, in to zato, ker so se na Dunaji 500 Hanoverancem dali popotni listi in se je odstavljeni, pa zdaj v Hitzing blizo Dunaja se preselivši kralj hanoverski pri praznovanji svoje druge poroke tako ustil, kakor da bi komaj čakal, da se upor napravi zoper Prusijo, ktera je Hanoversko deželo vzela kralju in jo vredila v severno-nemško zvezo.

— Pastirski list dunajskega nadškofa in kardinala, ki ne za las ne odstopi od pravíc cerkve do zakona in šole, že déla „Pressi“ sive lasé.

Galicija. — Rusini bojo državnemu zboru izročili velikansko adreso, v kteri zahtevajo, naj se 1) Galicija razdelí v poljski in rusinski del z dvema posebnima deželnima zboroma, 2) da rusinski narod, kterega je več kakor Poljakov, je dostojno zastopan v deželnem odboru, in 3) pravica doide v uradnijah in šolah rusinskemu jeziku.

Iz Rima. Sliši se, da je papež avstrijskemu poslancu grofu Crivelli-u odgovoril, da ga je volja dovoliti prenaredbo konkordata, kolikor je mogoče. Avstrijska vlada zahteva v svojem pismu od 30. januarja 10 toček. — Mehikanski princ Iturbide, kterega je ranjki cesar za svojega sina sprejel, je stopil kot prosták v dragonarski polk papeževe vojske. Lep mladeneč je, 20 let star; pravijo, da od cesarja našega dobiva na leto 50.000 frankov penzije (?).

Nove volitve odbornikov

za kranjsko kupčijsko in obrtnijsko zbornico.

Odbor zastopnikov kupčijskega in obrtnijskega napredka je v zadnjem listu „Novic“ nasvetoval, naj vsi, ki imajo pravico voliti (in to ima na deželi vsak obrtnik, ki plača 4 gld. 20 kr. davka), volijo sledeče možé in sicer

za trgovski oddelek:

gospoda V. C. Zupana, trgovca v Ljubljani,
„ Jožefa Kušarja, „ „
„ Andreja Lavrenčiča, trgovca v Postojni,
„ Matevža Pirca, trgovca v Kranji.

Za njih namestnika:

gospoda Karola Cvajerja, trgovca v Ljubljani,
„ Vaso Petričiča, „ „

Za obrtnijski oddelek:

gospoda Jožefa Blaznika, lastnika tiskarnice v Ljubljani,
„ Janeza N. Horaka, rokovičarja v Ljubljani,
„ Franca Malija, usnjarskega fabrikanta v Ljubljani,
„ Jožefa Strcelba, svečarja v Ljubljani.

Za njih namestnika:

gospoda Matevža Šreinerja, pasarja v Ljubljani.

Za fužinski oddelek:

gospoda Janeza Tomana, fužinarja v Kamnigorici.

Dodal pa je omenjeni odbor poleg druzega še ta-le poduk:

„Volilce pa, da je njih volilni list veljaven, opominjamo še posebno sledečega: Vsak volilec naj se posluži pri volitvi glasovnice, ktera je tudi izkaznica. Na to glasovnico naj zapiše imena vseh 12 mož, ktere voli, in potem naj jo z lastno roko podpiše, ali če pisati ne zná, podkriža; če pa glasovnico podkriža, morate se tudi dve priči podpisati, in tista priča, ki ime volilca podpiše, se mora podpisati s pristavkom, da je „pisavec imena.“ Vsaka glasovnica se posebej pošlje in sicer zapečatena vsaj do 16. dne prihodnjega meseca sušca c. k. davkarski gosposki svojega okraja ali pa volilni komisiji kupčijske in obrtnijske zbornice v Ljubljano.“

„Novice“ ponavljajo danes to priporočilo in na srce pokladajo še vsem rodoljubom, da tudi oni trgovcem, kramarjem, obrtnikom in rokodelcem vsake vrste, ki imajo pravico voliti in so prejeli od c. k. davkarije izkaznico za volitev, priporočajo marljivo udeležbo volitve, predpisanih oblik pa manj vajene poduče, da se glasovnice napravijo tako, kakor morajo biti, da so po postavi veljavne in se ob pravem času oddajo davkarski gosposki svojega okraja ali pa kar naravnost v Ljubljano pošljejo kupčijski zbornici.

Listnica vredništva. Gosp. dopisniku „S hribov vmes Ipave in Idrije“: „Novice“ se ne morejo dalje spuščati v rečí, kterih na drobno ne poznajo. Vi ste povedali svojo, drugi dopisnik pa tudi svojo. Tako je stvar pred svetom končana, kterega ne brigajo take malenkosti. — Gosp. **оь** v Belem Gr: Prejeli; hvala lepa! pride drugi pot.

Kursi na Dunaji 25. februarja.

5% metaliki 59 fl. 20 kr.	Ažijo srebra 114 fl. 25 kr.
Narodno posojilo 66 fl. 60 kr.	Cekini 5 fl. 58½ kr.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.